

Asia: VN/2383/2024

Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetuseronnoksista

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetuseronnoksen 12 §:ssä esitetään, että ammattikorkeakoululain 43 §:n 3 momentissa tarkoitettusta perusrahoituksesta 95 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 5 prosenttia muiden koulutuspolitiikan sekä tutkimus- ja kehittämisspolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 75 % ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 20 %.

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

-

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (13 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Kiinnitämme huomion tämän tekijän yhteisvaikutukseen muiden rahoitukseen liittyvien muutosten kanssa. Esitetty uusien opiskelijoiden rahoitusosuus tulee pienentämään ei-ensikertalaisten hakijoiden kiintiötä ja mahdollisuutta päästä opiskelemaan tutkintokoulutukseen. Samaan aikaan on vireillä esitys avoimen korkeakoulun opintojen maksukaton korottamisesta ja näiden opintojen valtionrahoituksen vähentämisestä. Nämä kaikki yhdessä merkittävästi vähentävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia varsinkin heiltä, joilla on jo tutkinto tai jotka ovat jo työelämässä.

Ensikertalaisten hakijoiden tilanne tulee todennäköisesti paranemaan, mutta alanvaihto tai täydentävän osaamisen hankkiminen tulevat hankaloitumaan.

Ensikertalaiskiintiön kokoa muutettaessa tulisi olla tiedossa se, missä määrin paikkoja ollaan ottamatta vastaan siinä pelossa, että opiskelupaikka ei ole se, johon aivan varmasti haluaa. Kiristykset ensikertalaiskiintiöön ohjaavatkin todennäköisesti hakupainetta entistä enemmän tietyille, ”varmoille” aloille.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (14 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmarahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

-

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

-

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

- 1. Ammattikorkeakoulussa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %**
- 2. Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 56 %**
- 3. Avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, erillisinä opintoina, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 5 %**
- 4. Ammatillisen opettajankoulutuksen opintokokonaisuuden suorittaneiden lukumäärä 2 %**
- 5. Korkeakoulujen välisten yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden määrä 1 %**
- 6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %**
- 7. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %**
- 8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

-

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä, jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 5 % (nykyisin 8 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa suoritettujen opintopisteiden rahoituksen alentaminen samalla kun opiskelijoiden maksukattoa korotetaan, ohjaa vahvasti maksujen korottamiseen. Tällä on vakavia, negatiivisia seurauksia jatkuvan oppimisen mahdollisuuksiin. On hyvä, että ammattikorkeakouluilta selvitetään maksuasetusesityksen yhteydessä mahdollisia muutoksia hinnoitteluun. Tämä tieto olisi hyvä olla käytössä jo ennen päätöksentekoa.

7. Ammattikorkeakoulussa kalenterivuonna suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijän painoarvon esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia:

- Ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoiimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa ammattikorkeakoululain 14 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).
- Jos tutkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.
- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.
- Artenomi (AMK) -tutkinto nostettaisiin samaan kerroinluokkaan 1,75 muotoilija (AMK) -tutkinnon kanssa. Muihin kerroinluokkiin ei esitetä muutoksia.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen pienentämisestä (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Tavoiteaikakertoimesta:

Emme pidä. Ammattikorkeakouluilla ei ole määräänsä enempää vaikutusmahdollisuuksia opiskelijoiden opiskelutahtiin. Jo nykyinen kerroin ohjaa merkittävässä määrin järjestämään opinnot mahdollisiksi suorittaa tavoiteajassa. Kyseisen kertoimen vahvistaminen edelleen palkitsisi niitä aloja, joilla opiskelun aikana ei tarvitse tehdä töitä tai joilla uramahdollisuuksien hahmottaminen ei vaadi niin paljoa aikaa. Oma kysymyksensä on kiristämisen vaikutus opiskelijoiden hyvinvointiin: jo nyt nuorten hyvinvoinnissa on havaittavissa hälyttäviä merkkejä. Kiristäminen voikin toimia omaa tavoitettaan vastaan leikkaamalla työuria nykyistä lyhyemmiksi. Korkeakoulujen opiskelijavalinnan aiheuttama paine oli korkealla lukiolaisten uupumuksen syitä tarkasteltaessa Valtioneuvoston teettämässä selvityksessä (Korkea-asteen opiskelijavalinnan uudistus lukion ja lukiolaisten silmin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:44) Samassa selvityksessä kysyttiin myös opettajien näkemystä: Opettajien näkemyksen mukaan viime vuosina lukioon kohdistuneista uudistuksista vain korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus on merkittävästi heikentänyt lukiolaisten hyvinvointia ja oppimisasenteita.

Vaikka saman selvityksen perusteella jo tehdyt muutokset valintoihin ja niiden konkreettiset seuraukset eivät ole olleetkaan aivan niin raskaita kuin osin julkisessa keskustelussa on esitetty, on valintatavoilla silti oma, oleellinen merkityksensä nuorten valinnoille ja hyvinvoinnille. Moni nyt esitetty muutos on omiaan lisäämään näitä paineita: jos ensimmäisessä valinnassa valitsee väärin, on reitti tutkintokoulutukseen jatkossa entistä kapeampi, opiskeluun ei työelämässä oltuaan saa enää tukea ja avoimen opinnot ovat hyvin todennäköisesti kalliimpia ja/tai niitä on tarjolla vähemmän. On hyvin todennäköistä, että kaikki tämä yhdessä lisää monille painetta ja kuormitusta valintatilanteeseen.

Toinen saman tasoinen tutkinto:

Ehdotus kasaa saman suuntaisia vaikutuksia päällekkäin. Samaan tavoitteeseen pyritään jo ensikertalaisrahoituksella, joka tulee aikaansaamaan ensikertalaiskiintiön kasvattamista ja heikentämään toisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksia päästä sisään yliopistoon. Se, että henkilöllä on jo korkeakoulututkinto voi nopeuttaa jonkin verran toista tutkintoa, mutta ei määräänsä enempää, varsinkin jos tutkinnot ovat eri aloilta.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

-

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolinen rahoitus 12 %**
- 2. Suoritettujen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 6 %**
- 3. Julkaisujen, julkisen taiteellisen ja taideteollisen tuotannon, audiovisuaalisten aineistojen sekä tieto- ja viestintätekniisten ohjelmien lukumäärä 2 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

-

10. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa ehdotetaan nostettavaksi 12 %:iin (nykyisin 11 %).

AMK-profiloitumisrahoitus (10 miljoonaa euroa) siirrettäisiin osaksi laskennallista rahoitusta, mistä johtuen TKI-rahoitustoiminnan osuutta tulee nostaa. Nosto toteutettaisiin laskemalla työllistymistä 1 vuosi valmistumisen jälkeen koskevan laskentakriteerin prosenttiosuutta 2 %:iin (nykyisin 3 %).

Pidättekö ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvon nostamista tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

-

11. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin laskentaan esitetään muutoksia. Ulkopuolisesta rahoituksesta painotettaisiin kertoimella 1,3 niitä rahoituksia, jotka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevan tiedonkeruun luokissa:

- 1. suoraan Euroopan unionilta tuleva puiteohjelmärahoitus tai muu laadullisesti kilpailtu EU-rahoitus;**
- 2. muu EU-rahoitus;**
- 3. ulkomaiset rahastot ja säätiöt;**
- 4. kansainväliset järjestöt;**

5. muu ulkomainen rahoitus;
6. kotimaiset yritykset;
7. ulkomaiset yritykset.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

-

12. Julkaisutiedonkeruun luokkien laskentaan rahoituksessa ehdotetaan muutoksia. Luokkiin E1-E3, F ja I kuuluvien julkaisujen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 0,4. Luokat E1-E3, F ja I ovat:

- yleistajuiset artikkelit lehdessä tai kokoomateoksessa sekä yleistajuiset blogikirjoitukset (E1);
- yleistajuiset monografiat sekä vertaisarvioimattomat tieteelliset erillisteokset (E2);
- yleistajuiset toimitustyöt (E3);
- julkinen taiteellinen ja taideteollinen toiminta (F);
- audiovisuaaliset aineistot ja tieto- ja viestintätekniset ohjelmat (I).

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

-

13. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 13:

-

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

14. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Olemme huolissamme siitä, miten rahoitusmallin muutokset yhdessä muiden luonnosvaiheessa olevien esityksien kanssa vaikuttavat mahdollisuuksiin alanvaihtoon tai kouluttautumiseen vanhempana tai ei-ensikertalaisena. Ensikertalaisikiintiön kasvattaminen rahoitusmallikannustimella, aikuiskoulutustuen poisto, avoimen korkeakoulun osallistujamaksujen kasvattaminen ja rahoituksen vähentäminen rahoitusmallissa eivät aikuiskoulutustuen poistoa lukuun ottamatta ole yksittäisinä radikaaleja muutoksia, mutta ne kasaantuvat kaikki samoille ryhmille. Erityisesti julkisen sektorin tehtävissä olevat, pienipalkkaiset naiset, jotka ovat sekä tutkintokoulutuksen että avoimen korkeakoulun käyttäjinä runsaasti edustettuina ovat muutosten häviöjää.

15. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

16. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.
- Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

-

Tujula Matti
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry